

1444 VAR. C. 30
Q. F. F. Q. F. S. S. T.

DE

PRINCIPIORUM
CHYMICORUM
NATURA ET INDOLE
EXERCITIUM ACAD. PHYSICUM,

Quod

FAVENTE SACRO SANCTO NUMINE,
Ex Suffragio Ampliss. FACULT. PHILOS.

In Regia Universitate Patria, Aboensi,

DIRECTORE,

VIRO CELEBERRIMO,

Dn. M. PETRO HAHN,

Philos. Natur. Profess. Reg. Ord.

Tois sobrie Φιλοσοφίαι ventilandum exami-
nandumque placide offert

SAMUEL FLORINUS, H.F.

Astro-Finlandus.

Ad xv. Calendas Julias, Anni clo. lco. xcii.
Horis & loco solitis.

Exc. apud Joh. LAURENTII WALLIUM.

Л

26

И

И

И

И

И

И

И

И

И

И

И

И

И

Ad Virum Perezimium,
Eruditione & Modestia Praestantissimum,
DN. SAMUELEM FLORINUM,
De PRINCIPIS Chymicis Disputatione pu-
blicâ solerter differentem,

GRATULATIO.

Nonnulli *Exiguum* sui laboris
Sumunt materiam, eruditionis
Tantillæ specimen suæ id putantes;
Nec pauci *Nihilum* subinde chartis
Illevere suis, peritiores
Sic se simplicioribus videri
Cum credunt, studio qvia huic inani
Non rarò immoriuntur usque gnavi.
Haud FLORINUS item suos labores
In rebus nihili locare tentat,
Sed de *Principiis* notisque rerum
Disqvirit *Chymicis*, scientiori
Felix ingenio, scopoqve certo.
Quare compreco*r* undiquâque fausta
Auctori, pariter qvoque instituto
Tali adgratulor! Hinc perennè vivat
Sospesque incolumisque, dēin beatus!

Id amicè uovet

PETRUS LAURBECCIUS,
S.S., Th. D. & Prof. Ordinarius.

Natalium honore, virtutum cultu, & literarum laude præstantissimo Juveni

DN. SAMUELI FLORINO,
Auctori & Defensori Dissertationis egregiæ de PRINCIPIIS CHYMICIS, dexterimo, Commiliti & Cognato suo
perdilecto

 Ήλοια ΕΤΩΣΙΟΕΡΓΟΣ ΑΝΗΡ
ΠΙΜΠΛΗΣΙ ΚΑΛΙ ΉΝ
Μήπολε, όδ' ἀναβαλλόμεν@ δ' α-
ταισ παλάιει
Αἰεὶ ἀμφότερ@· Μελεθῶν δ' αὐτὸς, τοι ὁ-
φέλλεις,
Ἐργου, φίλησθ' επεῖρε καὶ ἀγχισεύς. Αἴρει
έρευνῶν
Νῦν χημείας τασ ἀρχασ, Φυσίζοεις αἰσ
Ἄς κρύπτει, ιδέαν ρει καλὴν τῆς ἀρμονίας οὐα
Μῶσι μετρήσθω, Κατηγηλάτε σε αἰσθαῖς
Τμησθώσ. Τεῶ σὺ δὲ ταῦτ' ἐνιβάλλεο θυμῷ,
Καὶ γτως παίνειαι ὁ ιάχ@ ὀλβιοδαίμων,
Αὐτὸς ἀμαλλοδετης τὰ δερίγματα κάρπισ
σΦηξεις

L. M. gratulatur
DAVID LUND.

VIRO - JUVENI

Pereximio, Ornatussimo, atq; Eruditissimo,

Dn. SAMUELI FLORINO,

Optimi Parentis, Filio patrissanti, patriotæ, fautori & commiliti in sophorum castris masculine desudanti, jam vero de *Chymicorum Principiis* felicititer disputanti:

Non minus convenienter, qvam
S acutè canit Poëta:
Utendum est ætate, cito pede præ-
terit ætas,
Et nunquam redeunt, qvi periere dies.

Proh, qvam multos pœnitentia ductos, amissum juventutis florem, prætermis-
sam boni occasionem lacrimis expiassæ, irritisq; votis depositulasse, dudum persensimus. Verum sera in fundo parsi-
monia. Serum est nimis, occidente so-
le, precario auream pueritiæ auroram,
& matutinam juventutem revocare.
Pervigilandum proinde, ne opportuni-
tas subterlabatur, ne sit clepsydra ju-
ventutis nostræ exhausta ante, perqui-
site Scientiam cum Prudentia, nobis qvam
per-

perquisivimus. *Vita brevis est, ars vero longa:* ergo e somno, delectamentis, ab otiosis, imo qvibuslicet occasionibus, aurei temporis portiuncula, sigillatim subsecanda. Qvandoqvidem: *omne tempus perire, ait Plinius, quod studiis non impendimus.* Nauclerus naufragus, potest iterum, aliam feliciorem navigationem tentare, damni dati cum recuperatione; ast qvi vel unicam deperdit horum, damnum illud, ne postliminio qvidem resarcire potest: *avolat namque irreparabile tempus.* Endymionéum somnum si edormiamus, liqvidis inebriemur, voluptatibusve immergamur, si juvenili genio indulgeamus, qvæso qvi tunc studiis invigilemus, qvomodo in senectutis horrore incalescamus, qvaratione, sparta nobis demandata, segnietie adornata, nos solemur? juventa enim fugacius nihil, qvæ ubi avolarit *calendis Græcis* retrorsum rediresvevit. Tu vero, *Politissime FLORINE,* non in astaniis, non popino in popina, nec Sardanapali mollitie, neqve bacchatim vixisti, neve lucar unqvam adfectasti, ceu fucati asolent:

solent: verum pertinaci labore, inde-
fesso studio, continuis lucubrationibus,
juventutis tempus lucifecisti optato;
qvod evidenter evincit, Prælens Dispu-
tatio, lucernam olens, *Alchymistarum*
Principia perscrutans, materia nequa-
quam e trivio desumpta, nec crambem
recoctam nobis trivialiter obtrudis Mi-
FLORINE, materia inquam, annis abhinc
retro multis, forte an primis a Lycei
nostris cunabulis, haud prelo impressa, si
alioquin *OEdipodionides*. Gratulor ergo
animitus Tibi Præstantiss. FLORINE, de
singularibus ingenii tui dotibus, dili-
gentia, industria, imò Disputationem
tuam ερμηνόδως conscriptam gratulor.
Felix igitur cathedram ascende, felici-
cior Te tuasq; defende, felicissimus no-
bis descende: ut tandem mediantibus
hujusmodi prodromis essentialibus, ad ho-
nores *Academico-Philosophicos*, cum ap-
plausu alcendas, ceu auguratur ac

E flaminia Biernoënsi

d. 6. idus Maii

1693.

*Gratulans congra-
sulatur utue
occupatus*

ERICIUS INDRENIUS.

LECTORI CANDIDO PACEM.

Edro dignum est, Lector Amico,
quod pronunciat Magister
subtilitatum Acutissimus Scali-
ger Exercit. i. ad Card. Ad sem-
piternarum rerum intellectiōnem, mentis no-
stre directa acies tam imbecilla est, quam ad
solem intuendum Nycterioracis oculus. Effatum
hoc si ullibi in scientiis locum habet, habe-
bit sane in Naturale: quippe quæ ob rerum
abstrusarum, qvarum abditis scaret mysteriis,
uberratē & amplitudinem, tam videtur ob-
scura, ut si quis, in universo Naturæ Theatro
constitutus, vel unicam Corporis Naturalis
speciem accuratiōi mentis perspicillo rimā-
ti vescet, in ea tantum deprehenderet Ma-
jestatis, cui indagandæ Nestoris vix suffice-
ret ætas: Hanc enim ipsam Naturam rerum
contemplantur omnes, nulli penitus intelli-
gunt. Verum, cum δύοδα τὶ καλὰ plea-
rumque soleant à Dottis Judicari, difficultas
hæc Veritatis Studiosos à Naturæ arcanis
investigandis non arcere & avocare, sed ad
amoenissima Philosophiaæ Naturalis vireta
visenda admonete & instigare debet.
Cum itaque magnum hoc Maximi DEI do-
num, Naturæ videlicet scrutinium, cum i-
piss Rerum primordiis mortalibus concessum,

intellectum nostrum, horrendo Adami lapsu obtusatum, justo veritatis pumice poliat ornetque, imo Nos, teste Apostolo, ad DEI Ter Opt. Max. Bonitatem Sapientiam & Potentiam ubertim agnoscendam, & venerandam excitet, stimulet, non mirum Tibi videbitur, LECTOR, & me hujus præstantia & jucunditate allectum, ex fragrantissimo Naturæ Viridario tenellam hanc herbulam, Principiorum Hermetiorum naturam & indolem leviter adumbrantem, carpsisse, quam sobriæ Tuæ censuræ in præsentia examinandam sisto; Suavitas enim & amoenitas cum apprime allicit; Qvæso, qvid suavius? qvid jucundiusve? quam eorum, quibus, ut singula mixta, constamus, quibus nutrimur, quibus reficimur, quæ indies haud secus oculis ac manibus versamus, naturam indagare? cum idem moneat utilitas, urgeat necessitas; inanem quippe operam cognitioni Mixtorum, horum notitia ignorantiaz pulvinari subdita, navat, quicunque navat. Difficultatem evidebat non levem heic perorant Physicorum Scholæ, plenæ rixarum & contentionum in constitutione; querelæ in inquisitione, lubricitatis & inconstanciæ in asseveratione horum Principiorum. Hinc & alii, rem nobis ut enodarent, omnem moverunt lapidem, quamplurimi, & tamen saxum in vertice collocare non

non valuerunt. Mihi vero, cum specimine aliquo publico simplices ingeniali mei profectus explicare vellem, de iis scribere placuit, quæ ansam præberent ulterioris discursus, non quidem, quod falso mihi persuaderem, in tam ardua & spinosa re (quæ multorum, heic nodum qui solvere tentarunt, ingenia defatigavit) omnes difficultates me vel emensurum, vel prorsus devoraturum, cum norim altioris hoc esse acuminis; sed ut, retum Naturalium Scientiæ cupidus, Quid valeant menti vires, quid ferre recusent experiret. Quare si me ultra annos quid tentasse arbitreris, illud Poëtæ mihi calcaria addidisse scias:

Quod, licet deficiant vires, audacia certe Laus erit in magnis, & voluisse sat est. Nec te fugit, Lector æquissime, neminem placuisse silendo; jure igitur suo hos ignorantiae tenebriones, qui tacendo ruditatem palliare amant, arcet Scaliger: Exercit 6. sect. 4. Annon defunt, inquit, circumscripti animi quorundam ac serviles, qui in tenebris signando marcescere otio, quam in luce ac pulvere cum labore versari malint? Quid enim turpis, quam ex omnium Rerum Domino atque Directore Intellectus nostro, efficere mancipium alienæ libidinis? Hæc perpende, Lector Benevolæ, mihiqve pro Tuò candore Fave.

Συν Θεῷ!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Si unquam inter præclara & splendida DEI dona, humano generi concessa, aliquid sinistris mortalium judicis, præter ius & fas fuit obnoxium, certe in primis & ante omnia, præsertim his exulceratis seculis, Chymicorum Principia fato illo premi, & tamen non opprimi, nemo fuerit facile, qui ambabus ultro non largiarur manibus. Inulta etenim plebis ruditas nihil celebrat, nisi quod facit ad salivam, sed crasso fumo in oculos conjicit; quod namque foris non splendet, sed in abdito nobilitatem & ornamenta gerit sua, damnatur. Quod certe modernos hominum mores penitus introspicienti, multum admirationis parere non posse arbitror: nam quo quid nobilis subtiliusque, eo obscuriorum invidiae, ignobilium & vulgarium malevolentiae, plebejorum & ignorantiae Magistrorum temerariis deliriorum & judiciis magis expositum. Scilicet, fœda seculi nostri labes est, irridere, explodere, damnare,

A

qvi-

quicquid non protinus ad palatum. Facile
 dictu est, delirasse Hermetem, insanivisse
 Chymicos, sed contrarium probat Veritas,
 quæ nec ab Aristotelis, nec ab Interpretu
 dependet cerebellis, verum ex rebus i-
 psis, earumq; Magistra experientia eruenda.
 Linquendæ igitur bæ nugæ Auctoribus suis,
 cum sciamus horum judicia ab omni Sapien-
 tiæ memoria jam dudum fuisse infamia.
 Ad sapientiorum configiendum judicia, a-
 pud quos hæc Principia merito haud exi-
 lem possident Majestatem. Una enim ho-
 rum lampade plus cernit sedulus Naturæ
 indagator, quam vulgares fere omnes, aper-
 to Sole. Et si, quod res est, fatendum, nulla
 otia in universo Naturæ amphitheatro, si
 tantum, non sane plus utilitatis & oblecta-
 menti pariunt, ac horum Principiorum
 scrutinium sobrium. Quare nec omnem nos
 perdidisse operam existimamus, ponendo ali-
 quid studii in horum Principiorum natu-
 ra paulo altius investiganda. Ad nostrum
 propositum vero ut proprius accedamus, pri-
 mitus meminisse jupat, universam Naturam
 ordine gaudere. Quidni igitur & Ars, na-
 turæ

turæ æmula? Quidni & cultor Artis ac
Naturæ indagator? Cumq; bona Methodo-
dus forma seu anima Artis, qvinimo Scien-
tiæ ac cognitionis iter lucidum non immer-
to statuatur, galeam tibiæ & ocream ca-
piti inducit, ut logi amat Clariss. Sperlin-
gius, rem, sine Methodo qvi agit. Ne itaq;
hoc nobis vitio vertatur, & tenebrosa salebro-
saq; beic oboriantur devia, Ordinem cer-
tum, veluti lucernam præviam seqvi gestie
animus, in qbo, præmissis horum Principio-
rum Definitionibus, Qualitates eorundem
nobis erunt explanande, qvod ipsam sequenti
huic Theorematum decadi, ea lege inclusum
volumus, ut cum Deo Bono, & Veritate
Duce, altero Bonos Auctores, qvid stra-
deant illi, altero vero oculo magnum Na-
turæ intueamur librum. Sine ulteriori
ergo verborum apparatu,

Ἐν τῷ τῇ Θεῷ τῇ Τελούγιᾳ Οὐρανῷ!

Esto

§. I.

Lex Methodi est, qvod in rebus pro-
ponendis & declarandis Reali cuius-
libet materiei Definitioni Οὐρανοῦ seu

4

Consideratio Nominis merito præmitti debeat, monente Platone: Δεῖ εξετάζειν τὰ ὄνοματα; Est enim à Nominis origine natura rei sæpius deducenda, cum vocabula ipsarum rerum involucra sint; ideo & nos, qvo feliciori pede tum in veritate adstruenda, tum in falsitate destruenda progrediamur, operæ pretium nos facturos existimamus, si nomina, rerum cortices primum dissolvamus, ut eo facilius atque felicius ipso nucleo frui queamus. Tria autem, juxta Logicorum decreta, considerat ipsa Ὀνοματολογία. I. Επυμολογία, seu Originationem vocis. Sciendum vero est, Principia hæc Chymica, eatenus originem suam debere ipsis inventoribus suis, Chymicis videlicet, qui Naturam non in libris, sed in Mundi theatro venantur. Est autem vox Chymici origine Græca, & deducitur à nomine χυμὸς Succus, qvod derivatur a verbo χύω Fundo, vel χύμα Fuso, hoc vero radicem agnoscit χέω vel χεύω, qvod itidem fundere & diffundere significat, item ligare & ligare facere.

Qvam

Qvam Nominis notationem non temere sortiti sunt Chymici: Solent enim artis Chymicæ periti metalla durissima, è terræ visceribus effossa, liquare & insuccos fundere; neqvaquam ergo hallucinatus est Poëta, dum cecinit:

Conveniunt rebus nomina sæpe suis.

§. II.

2. Omnesq; errorum genitrix semper existit, nisi enim voces, de qvibus sermo est, ab equivocationibus, qvibus substratae sunt, liberentur, ingentes errorum cumuli inde nascuntur. Hos ergo ut evitemus, e re nostra fore ducimus, partis heic vocabulorum præmittere ambiguitates. Qvod itaque attinet ad vocem *Principiorum*, tenendum illa in duas classes dispisci a *Naturæ consultis*, qvarū prior *Communia* considerat, posterior *Propria* sibi vendicat. *Principiorum Communiorum* qvædam sunt (a) *Generaliora Materia sc. & Forma*, qvæ omnibus corporum naturalium speciebus, tam simplicibus quam mixtis omnibus conveniunt, adeoque & ipsis *Elementis*; nec

non hisce *Principiis Chymicis*, qvæ etiam *principiorum*, licet non *generaliorum* nomine veniunt. Qvædam (β) *Generalia*, utpote: *Quatuor Elementa*, qvæ non *conjunctionem sumpta, simplicibus, mixtis* tamen *singulis singula*, & per *consequens* etiam hisce *Chymicorum Principiis* (qvæ nihilominus *principiorum* nomine gaudent) *materiei ad instar insunt*. Qvædam (γ) *Specialia*, cujusmodi sunt tria hæc *Principia Chymica*: *Sal* videlicet. *Sulphur* & *Mercurius*, qvæ *impræsentiarum nostro famulantur instituto*. Hisce *Principiis* non quidem constant *simplicia*, attamen in omni *corpore mixto revera inveniuntur*, qvod ipsum inferius, invictis constabit argumentis. Et licet hæc *Principia mixta* sint (constant enim ex *quatuor Elementis*) *Principiorum* tamen nomine merito salutantur, respectu corporum *magis mixtorum*, & ex his constitutorum, cum & aliquva *Mixtis* superad- dant, qvæ ex *Elementis* habere nequeunt, cum nec *Elementa* ipsa illis gaudeant *qualitatibus*. Qvapropter nec valet illatio:

Quic-

Quicquid est *Corpus*, principium non est.
 Respondemus per regestionem: Elementa
 sunt corpora, *Mixtorum* tamen *principia*
 sunt. Idem videre est in *sanguine* nec
 non *semine*, quod *principium animalis* di-
 citur, licet & *semen & sanguis corpora mix-
 ta* sint. Nulla igitur est major syllo-
 gismi propositi, cum non sit absurdum,
 unum *corpus compositum*, alterius *corporis
 magis compositi*, quod etiam ab illo con-
 stituitur, *principium statuere*. Cum &
 ipse Philosophus, lib. *Metaph.* d. c. i. *&
 qvivocum esse principii vocabulum doceat*,
 tandemque concludat: *Omnibus principiis
 esse commune, primum esse, unde aut incipi-
 at, aut fiat, aut cognoscatur aliquid*. Un-
 de nec hic, ubi qværuntur *principia*, è
 qvibus fiant, & unde has vel illas *qua-
 litates* habeant *corpora mixta*, si *principii*
vocabulum usurpetur, adeo peccari pu-
 tamus, si tantummodo *generalia à speci-
 alibus* distingvantur: nam nec *Principia
 hæc generalia esse contendimus, specialia
 tamen esse, & principia sive ordinis dici-
 mus*, quod nemo sanus inficias ibit.

Dan-

Dantur præterea & his Principia Specia-
liora, qvæ Propria audiunt, singulis mun-
di speciebus peculiaria; qvot enim sunt
species corporum naturalium, tot quoque
sunt principia, specialissima scilicet, qvæ in
singulis, pro varia formæ dispositione
variant. Verum heic obiter notandum,
per *Salem* & *Sulphur* nos hic non intelli-
gere mineralia illa fossilia, *Sal* videlicet
escu-
lentum, aut *sulphur vulgare*, qvæ indies
nostris manibus teruntur; nec *Mercuri-*
um hic intelligimus communem, qvem
vulgo *ιδράγυρον* seu *argentum vivum* ap-
pellare consuevimus, iu singulis autem
hiſce, per *Synecdochen Rhetorum*, *Speciei* no-
men *genus* obtinet; non enim *Sal* *esculen-*
tus tantum *Sal* est; sed & ille, qvē in fina-
pi, allio, alumine, pipere, saccharo, aceto,
melle singulisqe lapidis delitescentem gu-
ſtamus. Nec *Sulphur* minerale solum *Sulphur*
est; sed & illud, qvod in naphta, bitumine,
petrolio, antimonio, auripigmento, aro-
matibus, camerina, excrementis fœti-
dissimis & similibus coloratis, inflammabili-
bus atqe odoratis conipicimus, odoramus.

Nec

Nec aqua illa mineralis, seu Mercurius vulgi solus Mercurius est; verum omnis liquor spirituosus, nconstantiam mixtis concilians (ut jam cum Chymicis & loqvar & sapiam) Mercurius ob subtilitatem appellatur. Imposuere autem Chymici Salis, Sulphuris & Mercurii nomina hisce suis Principiis, qvia in nullis aliis corporum naturalium speciebus, Principiorum Chymicorum proprietates & qualitates, in tam excellenti gradu, ac in vulgaribus hisce tribus mineralibus vigere consperxerunt. Notamus hac de re qvod monet Clariss: P. Severinus, in *Idea Med. Philosoph*: Cabe, inquit, ne arbitreris cum hisce Sal commune, Sulphur & Mercurium vulgi intelligi, ex iis enim nullum corpus constituitur, cum sint individua in suo genere absoluta, unumq; qdque horum tria pariter in se Principia continet; habet enim Sal commune in se Sulphur vel oleum, Mercurium vel liquorum spirituosum, & adhuc substantiam qrandam solidam & fixam, Salis naturae propinq; vissimam; Similiter Sulphur vulgare liquorum continet, Oleum & Sal; Eodem

dem quoque modo Mercurius, liquorēm habet, Oleum & Sal. Sed quia differentias trium substantiarū, ex quibus singula mixta componuntur, proprietates & conditiones in nullis totius naturae speciebus magis explicatas animadverterunt, placuit ex iis appellations mutuari idq[ue] Philosophica auctoritate; si enim aliis conceditur figurarum & colorum externa similitudine nomina rebus imponere; qua insitia eos accusabimus, qui actionum & proprietatum, ab essentia immediate fluentium, consonantiam imitati, ejusdem familie rebus easdem appellations accommodavere? EX hisce igitur præmissis judicare facillimum est, tria hæc Principia Chymica non esse Salem, Mercurium & Sulphur vulgaria; at aliquid natura purius ac simplicius, quod tamen analogia quadam Sali, Mercurio, Sulphuri communibus respondet, quare etiam Principia hæc ab istis vulgaribus nomen suum mutuata sunt.

§. III.

3. Συνονυμία, quæ non parum etiam lucis nominali hujus rei considerationi fœneratur. Varias autem appellations pas-

passim fortiuntur *Principia Chymica*: *Principia* qvippe *osculu&* nonnullis dicuntur; *Hypostatica Principia* malunt alii; sunt & qui *Spagyrica* salutant; Clarissimo Kippingio *Hermetica* audiunt, ab *Hermete Trismegista* (de quo fusius tractanter videbis *Celeberrimum D. Sennertum, lib. de Conf. & Diff. Chymicorum*) sed perinde est, qvocunque demum nomine illa insigniamus, eodem res redit; *In verbis simus faciles, modo res ipsas obtineamus.* Verum, cum *Naturalis Scientiae* studio nimio minus expeditat in *Nominis notatione* multis immorari (*res enim & realia ejus erunt curae*) qvare & nos, *res ipsas* consideraturi, hisce jam superledemus, missisque *nominibus*, recto hinc pede ad *realia* pergimus.

§. IV.

Heic è vestigio se offert ipsa *Pha&logia*, in qua huius rei natura altius investiganda venit; Cum autem *Vestio An sit?* secundum statuta Logorum, semper necesse est, praecedat *Vestio-*

stionem, Quid sit res? siqvidem parum attinet laborare de re, de qva incertus sis, an detur? Non igitur abs re in primo statim limine hic qværitur: *Ad dentur huiusmodi Principia Chymica?* Qvod ipsum sequenti discursu adseverare non dubitamus Non ignoramus mirandos esse *Naturæ thesauros*, qvos mirari facilimum, rimari autem & scrutari, heic opus, heic labor est; Quid tamen noster labor ad totius *naturæ latifundium?* ast dolendum, tantam nec esse perditissimæ huius mundi facis diligentiam, in naturæ operibus indagandis, qvantam prætendit, qvare & nunc *Veritatem*, qvæ tamen in fundo posita est, in summa terra elui manu qværit, teste Seneca. Si autem qvi sunt in *Naturæ interiora penetrare* qvi laborant, *Chymici* sunt, horum industria *Principiorum Chymicorum* secreta, plus quam *Cimmeriis tenebris ante oppressa*, (unde nec de iis somniare qvidem potuere alii) in lucem protracta sunt, nec mirum; hi enim, cernentes

Se æque in mundi theatro constitutos
esse ac majores, æque naribus, oculis,
auribus, menteque præditos esse ac il-
los, igitur nec illorum vigiliis se man-
ciparunt; sed ipsam naturam rerum in
ipso mundi theatro investigantes, pro-
pria industria inventis, qvæ deerant, ad-
diderunt, manca supplerunt, & vana cor-
rexerunt; præsertim cum viderent Vete-
res, non sine egregiis confusionibus
& contradictionibus omnes mixtorum
qvalitates ad *qvalitates Elementares* referre,
cum tamen omnes in *puris Elementis* nul-
lo modo deprehendere liceat, nec enim
ignis purus, nec *aér*, nec *terra*, nec *aqva pura*
saporibus, *odoribus*, *coloribus* similibusqe per
se gaudent, igitur nec *mixtis* has *qvali-
tates*, qvibus, nec ipsa *pura* vestita sunt,
largiri queunt; hoc autem cum cerne-
rent *Chymici*, subolfecere alia adhuc *mi-
xtis* inesse *principia*, ad qvæ dictas has *qva-
litates* tutius & propius referre possent;
nec sine ratione: si enim horum naturam
sine præconceptis opinionibus accu-
ratus pensitaverimus, fores naturæ hic

re-

referatas magna cum gratitudine fa-
tebimur. Pro affirmativa igitur horum
veræ sententiæ primo argumentamur:
Ubi dantur novæ & peculiares operationes,
quæ ad Elementorum qualitates referri neque-
unt, ibi quoque dantur novæ & peculiares
qualitates; Atqui in Corporibus mixtis dan-
tur novæ & peculiares operationes, quæ ad
qualitates Elementorum referri nequeunt,
Ergo in Corporibus mixtis quoque dantur novæ
& peculiares qualitates. Adhuc: Ubi dantur
novæ & peculiares qualitates, quæ in
Elementis, puris non deprehenduntur, ibi
quoque datur nova & peculiaris Essentia, ab
Elementis maxime distincta; Atqui in corpo-
ribus mixtis dantur novæ & peculiares
qualitates, quæ in Elementis puris non de-
prehenduntur, Ergo in corporibus mixtis quoqz
datur nova & peculiaris essentia ab Elementis
maxime distincta. Major utriusque syllogismi
est immotæ veritatis. Prioris: Quia o-
mnis effectus semper præsupponit causam pro-
ximam, & operatio rei, omnium Logico-
rum consensu, arguit ipsam rem; ubi e-
nim proprietas rei gliscit, ibi quoque
proprium adesse Subjectum cordatorum
nemo

nemo reclamat. Nec non posterioris,
 cujus tamen certitudinem, præter illa,
 qvæ allata sunt, ex hoc Peripateticorum
 absurdo probamus: *Absurdum enim est,*
dicunt, dari accidens sine subjecto. Ratio
est; qvia accidentis esse, est inesse. si jam
 darentur qualitates peculiares sine *Essentia*
peculiari, sua sponte hinc sequeretur, da-
 ri in natura rerum *accidens extra sub-*
jectum, qvod ἀλογον, qvod ἄτμον. Ergo.
 Qvod vero attinet ad *Minorem*, est &
 illa in propatulo, qvod ipsum, præter
 dicta, seqventibus patebit: Dantur qvip-
 pe in *Corporibus mixtis novæ & peculiares o-*
perationes & qualitates, Saporis videlicet. Odo-
ris, Coloris & Inflammabilitatis, qvæ ad E-
lementorum purorum qualitates referri ne-
queunt; nullus etenim Sapor aëri puro,
nullus igni, nullus aquæ, nullus terræ puris,
per se & ex se inest; nullum Odorem ignis,
nullum aërem, nullum aquam, nullum terram
pura de se spargunt; Coloratus non est
ignis purus, nec terra, nec aëris, nec aqua
pura in se & ex se colorata sunt, nec deni-
 qve

que Inflammabilitas igni, nec aëri, nec terræ, nec aquæ puris competit. Ratio hæc est: qvia aër, terra, aqua & ignis, utpote pura Elementa, in se & ex se ne minimam quidem habent potestatem ad istos effectus producendos. Notum enim est, nullam substantiam creatam esse immediatum suarum actionum principium, sed quicquid agit sustantia creata, agit per suas qualitates: Ignis, aër, aqua aut terra si essent proportionata, ad hasce Odorum, Colorum, Saporum & Inflammabilitatis operationes in corporibus mixtis causandas, age-rent utique hoc per suas qualitates. At falsum est Consequens; qvia nec Elementorum qualitates, cuiusmodi sunt: Caliditas, humiditas, frigiditas & siccitas perse & ex se aptæ sunt ad hujusmodi effecta producenda, ut fusius infra patet; falsum igitur & erit Antecedens. Remanet ergo Principiorum Chymicorum qualitates, Odores sc. Colores Sapores & Inflammabilitates ad ne unum quidem qualior Elementorum referri posse; Cum

proprium non excedat suum subjectum, ^{Id est} id est à natura eius id est adūtior. Unde sequitur dari hujusmodi *Principia Chymica*, cum prorsus infallibilis veritatis sit regula Logicorum, quæ dicit proprietatem testari de suo subjecto. Alterum argumentum, quo invictis prorsus rationibus probatum imus dari *Principia Chymica*, desumptum est ex *Analyse corporum naturalium*, cum ex effato *Physicalium* satis superque constet, nihil omnino perire; hoc enim si fieret, daretur *vacuum*, à quo abhorret *natura*; verum, cum corrumptur corpora, resolvuntur tantummodo, & abeunt in sua *principia*, ex quibus conflata sunt *mixta*. Ex hisce igitur *resolutionibus* hunc in modum colligimus, in *corporibus mixtis* dari *Principia Chymica*: In quæ resolvuntur corpora mixta, ex iis quoque constant; Atque, non tantum in *Elementa*, verum etiam in *Principia Chymica* resolvuntur corpora mixta; E. non tantum ex *Elementis*, verum etiam ex *Principiis Chymicis* constant. Major tantæ est certitudinis, ut in dubium revocari nequaquam possit;

possit; hujus quippe *Canonis immoto* ntitur fundamento: In quæ quid resolvitur, ex iis constat. Minoris infallibilitatem sensus & experientia cum ratione conjuncta adstruunt. Cum etenim corruimpitur hoc vel illud *individuum mixtum*, primo omnium in partes resolvitur, quæ rursus in hæc *Principia Chymica*, *Sal* nim. *Sulphur* & *Mercurium*, & hæc demum in ipsa Elementa, ex quibus singula mixta constant, abeunt. Hoc quoque innuit Basso, dum ait: *Compositum naturale non primo resolvitur in prima illa Elementa; sed in partes quasdam natura inter se discrepantes, quarum singulæ species rursus in alias multiplices dividuntur, & hæc tandem in minutissimas conciduntur.* Primam illam & ultimam concisionem præter propter largiuntur omnes, medium igitur, quæ nos maxime ferit, probamus: Cum enim resolvitur cadaver cujuscunq; demum mixti, Odorem de se spargit molestum; unde is?num ibi nudus Odor? nequaquam; accidens quippe Odor est, quod sine suo subjecto nunquam est, subjectum igitur ue ha-

habeat cui insit necessum est; qvodnam illud? Num *Elementa?* neqvaqvam, cum jam in præcedentibus evictum *Elementa*, qvippe qvæ *simplicia* sunt, per se hujusmodi *qualitatibus* non gaudere; Num ergo *Principia Chymica?* Omnino, & quidem *Sulphur*; scilicet, exhalant e cada- vere eqvi, bovis, hominis vel cujuscun- que mixti inter alias, *atomi Sulphurea*, in tanta parvitate, ut visum fugiant, adeo- que & captum *vulgi*, nos vero, magis de *substantiis*, qvam *accidentibus* sollici- tos, adeoqve non solum *Odorem*, verum & ejus *subjectum*, cui necessario inesse de- bet, heic pensitantes, latere nequit; *Sul- phur* enim πρῶτον δεκάτον est omnis *Odoris*, ubiunḡ ergo *Odor* est, ibi non potest non adesse *Sulphur*. Hoc testatur vel minima *Sulphuris* particula, qvæ accensa, maximum per to- tam domum spargit *Odorem*. Idem dicen- dum est de *Sale*; ut enim omnis *Odor* à *Sulphu- re*, sic omnis *Sapor* à *Sale*, qvippe qui primari- um *subjectum* omnis *Saporis*. Hoc videre est in *omnibus mixtis*, præcipue vero in *ma- gis sapidis*, qvamdiu *salita* sunt, conser-

vantur à corruptione (*Salis* qvippe & hæ virtus est, ut intima mixti penetret, & putrefactionem prohibeat) cum autem *Sal*, per atomos minutissimas egressus est, è vestigio *Saporem* amittunt & corrum-puntur; cum vero nonnihil *Salis* hisce cibariis iterum aspergimus, hujus be-neficio à putrefactione conservantur, denuoqve gratum in illis gustamus *Sa-porem*; ubi *Sapor* de proprio suo subiecto *Sale* testatur, ubicunque enim *Sapor* est, ibi *Sal* est. Nec *Salis* virtutes negabunt il-li, qvi cepas & raphanos secant, docebit qvippe illos morsus oculorum, qvem sen-tiunt, aliquid, præter Elementa, cepie hisce raphanisqve inesse, qvod ipsorum oculos ferit: Elementa enim pura, per se ejusmodi qualitatibus prædita non sunt, siqvidem nec caliditas, nec frigiditas, nec humiditas, nec siccitas hujumodi effectus & operationes præstare potis est, ab uno igitur Principiorum Chymicorum est, & qvidem à *Sale*; nam cum scinduntur raphani & cepæ, egrediuntur ex iis atomi *Salis*, qvæ raphanos secantium oculos mor-

dicant; Et hec igitur qualitas Salem mixtis inesse arguit. In hisce, & similibus singulorum mixtorum resolutionibus, una cum sale & Sulphure, per suas atomos exspirat Mercurius, tertium Chymicorum principium, de quo necessum quidem habemus fateri cum Experientissimo D. Sennerto, essentiam ejus summe latitare; non tamen exinde licet inferre, hujusmodi spiritum seu liquorē spirituorum non dari, licet non in oculos incurrat, cum nec Elementa pura, nec animalium spiritus sensuum ministerio bauriantur. Quid autem dicendum de fumis & vaporibus, qui ē terris & aquis potissimum exhalant? numnam in illis aliquā Principiorum Chymicorum reperiantur vestigia? Maxime; id quippe indicant sensus, quotidiana loquitur Experientia; fœtent enim vapores, & oculos vexant fumi, quod nequaquam pura præstant Elementa, talium expertia qualitatum; hoc vero faciunt Principia Chymica, unde etiam liquet Salem, Sulphur & Mercurium in fumorum vaporumq; effluviis, haud secus ac in reliquis mixtis,

revera inesse. Exactissime autem hæc omnia demonstrant ipsi Chymici (qvo-
rum opera in his rationum labyrinthis
ceu Ariadnes filo utimur) illi etenim sin-
gula mixta, durissima etiam Metalla &
Mineralia, in sua principia, è qvibus con-
flata sunt, solvere queunt, in cuiusmo-
di resolutionibus, non tantum quatuor Ele-
mentis, verum etiam tribus hisce Princi-
piis Chymicis, Sale nim. Sulphure & Mer-
curio singula mixta constare ὄφελοφε-
ρως ostendunt. Hoc ipsum indigitat
Basso his verbis: *Vix ulla res est, inquit,*
ex qua non elicant (Chymici) tres natu-
ras valde inter se differentes, quarum, quæ
subtilior est, & volatilior, spiritum vocant, seu
Mercurium; quæ vero crassior & pinguis,
oleum & Sulphur appellant; quæ vero omni-
um maxime fixa, ex imis veluti partis cuiusq;
pencetalibus ultima educitur, Sal illis nuncu-
patur. Patiamur ergo heic Chymicos sen-
sibus suis abundare, & exactissimis illo-
rum demonstrationibus fidem adhibe-
amus, sensus enim dimittere in iis, quæ sen-
sibus manifesta sunt, & rationes quarere, in-
fir-

firmitas intellectus est. Non abs re igitur Celeberrimus monet Sennertus: nulla hic demonstratione opus esse, sed potius sensu, & si Chymicus, ait, dixerit illud, quod sum species elevatur esse Sulphur, Mercurium, istud Sal aliquod volatile, non aliquod meteorum: cur sensibus fidem derogem, & Chymicus ac Metallorum coctoribus, quibus salia usitatissima sunt, non credam? Imo credunt omnes Medici, qui ea prouidem etiam usurpant, pro quibus a Metalurgis venduntur. Certe, sensibus hic fidem derogare, & demonstrationes poscere, auctoritas Alchemicarum est. Et hoc quifacit, idem facie, ac qui pionfatori, qui lucium se cepisse dicat, carpionem vel cancrum cepisse Syllogismo persuadere conetur: imprimis cum effectibus res tales naturas suas sat prodant, & proprietatibus suis se manifesterent. Lib. de Conf. & Diss. Chym. cum Gal. & Arist. Regerunt vero hostes Principiorum Chymicorum, illa in hujusmodi resolutionibus, ab aliorum mixtorum admixtione plane sincera & libera exhiberi non posse, adeoque non esse vere talia, pro quibus venditantur. Verum, hoc nihil refert,

cum hæc Principia nec seorsim à DEO
creata sint, sed tantum *in mixtione*, extra
quam nec dantur, non enim sunt species
Mundi, sed in hunc finem, ut una cum
Elementis, materiam reliquis mixtis præbe-
ant, producta sunt; Præterea datur *in-*
stantia ad Majorem: si enim qværamus
ab illis, unde norunt singula mixta qua-
vor Elementis constare? illico recurrunt ad
eorum resolutiones; nam, inquit, resol-
vuntur in Elementa; nullibi tamen pura
Elementa monstrare queunt; multo igitur
minus incumbit Chymicis, sua Principia
pura exhibere, cum nec Elementa à mix-
tis libera cernere possimus, qvæ tamen,
non tantum *in mixtione*, verum & ex-
tra eandem vere existunt, hæc vero Prin-
cipia non secus; sufficit ergo horum na-
turam in mixtis, in quibus maxime vi-
gent, indigitasse. Hæ itaque rationes o-
mnes, quas jam in medium attulimus,
omnem dubitandi materiam nobis adi-
munt hac de re, num scil. dentur hæc Prin-
cipia, nec ne? cum adeo constanti munian-
tur veritate, ut citra omnem controver-
fiam

siam, ab *æquis* rerum *Censoribus* uno con-
fensu facile admittantur ac recipientur,
qvare nec pluribus illorum *existentiam*
probare necessum ducimus; *Cum sapienti,*
ut loquitur *Comicus*, *dictum* sat sit.

§. V.

Evoluta sic *Quæstione* ē ī 50; recto jam
tramite pedem promovemus ad al-
teram, quæ habet nō ī si; *Describuntur* autem
Principia bēc communiter hunc in modū:
Principia Chymica sunt *corpore naturalia mixta*, *speciebus concreata*, ut *mixtorum*, *concur- rentibus tamen Elementis*, *sint materia*, *peculiarumque operationum causa*. In data defi-
nitione *Generis* vicem obtinet *Corpus na- turale*, *mixtum*, & qvidem jure suo, cum
sit *genus proximum*, *latius tamen definito*.
Qvod *sint corpora*, non moramur; sunt
enim *Substantiae*, *materia* & *forma constan- tes*. Sed excipiunt: *nullum principium esse corpus*; verum, valet hoc de *principiis gener- ralissimis*, utpote: *Materia* & *Forma*, *qua- lia bēc Principia esse* non contendimus,
(qvod jam supra in *Homonymia* vocis in-
digavitimus) sed *specialia tantum*, & *prin-*

B5

cipia

cipia sui ordinis, respectu videlicet. aliorum corporum magis mixtorum, & ex his compositorum; cum nihil absurditatis implacet hoc, licet corpus aliquod minus mixtum, statuatur principium alterius corporis magis mixti, quod etiam ab isto constituitur: declaratur hoc exemplo Elementorum sanguinis & seminis, quae etiam corpora sunt, & tamen principia aliorum corporum dicuntur, absque ulla contradictione; Diversus quippe considerandi modus, omnem tollit contrarietatem. Plura de his supra consule §. II. Sed dicat quis: Corpora quidem esse haec Principia, a Chymicis tamen producta, adeoque non naturalia, sed artificialia. Verum, falsum est, haec Principia Chymicorum arte producta esse; Ea namque artificialia sunt, quae ipsam formam, in mente artificis prius conceptam, ab artifice accipiunt: at cujus artificis est, formas rerum naturalium producere? nullius sane, hoc sibi reliquit natura; elicunt illa tantum ex mixtis, non fabricant, inveniunt
so-

solum, non vero efficiunt hæc corpora Chymici. Nec nobis heic necessum est ad analysin Chymicam solam fugere, tanquam aliunde horum Principiorum existentia probari non possit; habemus, præter id, qvod operatio rei hic, in singulis mixtis, arguat rem ipsam, habemus, inqnam, resolutiones naturales, in fimo, fumo, vaporibus & singulorum mixtorum caderibus, qvæ ad oculum monstrant illa dari; nihil minus igitur sunt, qvam artificialia hæc Principia. Mixta quoque sunt, ad horum enim constitutionem concurrunt Elementa, ex qvibus, non secus ac alia mixta conflata sunt; verum mixta prima sunt, & hoc ratione materia, in forma etenim hæc compositio Physica locum non habet, cum illa majoris sit simplicitatis; in Elementa quoque, qvibus originem debent, resolvuntur hæc Principia; mixta igitur sunt, non tamen simpliciter, peculiares enim formas, per qvas suas exercunt operationes, æque ac Elementa statim in prima creatione, à Creatore ac-

cepere. *Differentia* heic petitur à quatuor rerum naturalium *Causis: Efficiente sc.*
Materia, Forma & Fine. Qvæ licet singulæ
in definitione expresse non nominentur, ne-
qvaquam tamen excluduntur, sed omnino
subintelliguntur. *Cæsa* igitur *Efficiens*
Principiorum Chymicorum, & qvidem Uni-
versalis, eaqve omnium Principalissima est
*DEUS Ter Opt. Max. qvi illa in εξα-
μέρῳ creationis, cum & in singulis mixtis,
ex Elementis varie permixtis creavit, &
unicuique horum propriam suam formam,*

per qvam sunt, distinguuntur, operantur &
denominantur, æqve ac omnibus rerum
naturalium speciebus indidit: Ut igitur
nullum corpus sine materia & forma exi-
stere voluit solers rerum *Natura*, ita
& bujus Auctori ne unicum qvidem mix-
tum, qvod hisce Principiis careret, produ-
cere placuit. *Particulares proximæ ho-*
rum Principiorum Causæ, eaque Principales
sunt alia Principia Chymica, qvæ, ut agen-
tia particularia, per vim illam prolificam &
potentiam sese multiplicandi ac propagandi,
qvam mediante semine, haud secus ac alia
mixta,

mixta, statim cum primo universi ortu,
 à Creatore accepere, jam æque ac illa se
 multiplicant, & per traducem propagan-
 tur, sibiique simile gignunt. Cum enim
 res crearet DEUS Opt. Max. verbo, ut
 verbis utar Celeberrimi Dan. Sennerti,
 Elementa miscuit, & mixtis suas formas pe-
 culiares & seminales rationes insedit, atque
 ita cursum Naturæ per propagationem spe-
 cierum in individuis conservat & tuetur.
 Materia ex qua Principiorum Chymicorum
 sunt quatror Elementa, ignis, aër, aqua &
 terra, ex quibus varie mixtis, æque ac o-
 mnia corpora composita, conflata sunt hæc
 Principia. Constat hoc ex horum Principi-
 orum analysi, tam Chymica, quam mere na-
 turali, ubi ad oculum videre est, illa reolvi
 in liquorem aqueum, pulverem terrestrem, aë-
 reos flatus & igneos fumos. Materia ve-
 ro omnium proxima est ipsum principium
 seminale, à DEO omnium Creatore, in
 prima rerum creatione, hisce Principiis
 inditum, mediante quo propagantur, si-
 bique simile gignunt. Proprias quoq[ue] For-
 mas, à formis Elementorum omnino di-
 stin-

stinctas, per quae constituantur, suasq; exercen-
 cent operationes, habent singula hæc Prin-
 cipia Chymica: utque ex formis Elemen-
 torum, illorum profluunt qualitates: ca-
 liditas, frigiditas, humiditas & siccitas; ita
ex Principiorum Chymicorum formis, horum
virtutes: Odores, Sapores, Colores, Inflammabili-
tates & hujus generis operationes,
 qvæ ex Elementis eorumque qualitatibus
 demonstrari nequeunt, deducendæ. Et
 licet hæ, ut & aliarum rerum natura-
 lium formæ, plene & plane nobis notæ
 non sint, hinc tamen earum existentia
 non est neganda; cum à nostra ignoran-
 tia, ad rei negationem non liceat argumenta-
 ri; & ignoremus licet τὸ ποῖον, quales sint,
 novimus tamen τὸ ὄπι, illas nim. in natura
 rerum revera dari; qvod satis superque
 arguunt qualitates & operationes, qvæ a
 materia procedere non possunt. Causa Fi-
 nalis, propter quam creata sunt Principia
 Chymica, est vel Principalis, vel Minus
 principalis. Illa efficientem relpicit, bæc ve-
 ro ab officio horum Principiorum desumi-
 tur. Est autem Principalis Principiorum
 Chymicorum

Chymicorum Finis Glorie Dibine illustratio,
cujus gratia totum hoc mundi Syste-
ma à DEO Altissimo creatum, in hunc
diem conservatum & ad Universi oc-
casum usque conservandum est. *Minus*
principalis, isque particularis in definitione
geminus innuitur. *Unus:* ut ex hisce
Principiis qualitates quædam virtuales (qua-
rum beneficio peculiares in mixtis opera-
tione, ab istis Elementorum tangilibus,
caliditate sc. humiditate, frigiditate & siccita-
tate omnino discriminatæ, cernuntur)
tanquam ex propriis proximisque suis
principiis depromantur, utque peculia-
rum operationum in ἀποδεῖξει Medica, nec
non in extracta tinctura Chymica, cau-
sæ existant. *Alter:* ut hæc Principia, pa-
rie inter se permixta, sub Elementorum
insimul concurrentium involucro, pro
varia variarum formarum determina-
tione, materia & corpora diversarum specie-
rum, in regno animali, vegetabili & minerali
constituant. Hic non inconvenienter
quæritur: Utrum in numerum specierum
mundi accessenda sint hæc corpora, cum sub-
stan-

stantiae audiant, adeoque subsistendi polleant robore? Negamus nos hanc questionem, his præcipue moti rationibus; quia, licet haec Principia proprias suas formas, per quas sunt, quod sunt, habeant, adeoque suo genere perfecta sint; nunquam tamen separatim, verum in & cum aliis corporum mixtorum speciebus existunt, quare nec plane scinera puraç Chymicis, multo minus nobis, arte quamvis Dædala elicantur, obvia sunt; corpora enim illa, quæ Metallorum coctores nobis exhibere solent, ab omnium aliorum mixtorum admixtione plane libera non sunt, & haec est ratio, cur certas mundi species non constituant haec Principia: cum immediate mundum non integrant, sed mixtum saltem intrent; non enim sui, sed alterius, corporis videlicet mixti causa, ad quod constituendum concurrunt, condita sunt Principia Chymica.

§. VI.

Qualitates Principiorum Chymicorum investigaturi, non evideat ignoramus, easdem multis Adversariorum, maxime vero Interpretum arietibus, ast fractis sane

sane cornibus pulsari: Censem ^{bi}
nihil præter *Elementa*, varie inter se
permixta in *mixtis* revera inesse, qua-
re & omnes corporum mixtorum contempe-
rationes & operationes *Elementis*, eorum-
que qualitatibus attribuunt, ut que quod
volunt, obtineant, & *bac* *Chymicorum*
Principia è *foro Physico radicitus* extir-
pent, nescio, quot non petunt principia,
quot non implicant contradictiones, quot
denique non obruuntur confusionibus;
proprioque ferro jugulum stringunt
Placet unum alterumve notasse, ut cui-
vis constent illorum *deliria*. Primum i-
gitur est, quod proterunt adversæ par-
tis Patroni: *Aer*, inquiunt, *ignis*, *aqua* &
terra, licet in se & sua natura non sint sa-
pida, odorata colorata aut inflammabilia;
possunt tamen mixta hujusmodi qualitates
recipere. Conantur hoc probare exem-
pli *Anima*, ut enim illa, dicunt, quam-
vis ipsa quantitatis omnisque corporeæ mo-
lis expers, quantitatis tamen, ipsiusque cor-
poris efficiens causa merito salutatur; ita
nec ab ampli ratione *Elementa*, ipsa licet

harum qualitatum expertia, Odores tamen, Colores, Sapores & Inflammabilitates recipere omnino posse. At, qvis illos heic, vel lippientibus oculis toto cœlo deviare non videt? Unum incertum falsumq;_z, per aliud æj_s, imo magis incertum, & in rerum natura falsissimum illustrare & probare non verentur: Corporis & Quantitatis Efficientem Animam esse prætentunt; qvasi vero anima ex eo, quod neg_z corporeum, neg_z quantum ante erat, jam corporeum quid & quantum facere posset? nequaquam: id ipsum, quod & corporeum & quantum prius revera fuit, certo modo saltem determinare, animæ officium est. Nec valet hic argumentatio à simili, cum simile non probet rem, verum antea probatam tantummodo declareret, illustraremq;_z reddat; incumbit igitur illis præprimis probare suum assertum, Elementa videl. bujusmodi Odores, Colores, Sapores in mixtis efficerre posse. Argumentamur nos ex adverso: Quod nec ipsa habent Elementa, mixtis dare non possunt; At has qualitates, nec ipsa ba-

habent Elementa; E. has qualitates mixtis dare non possunt. Major fundatur in hac regula Scaligeri: *Nihil est in re quodiam quod vel actu, vel potestate non fuit in suis principiis.* Minoris certitudinem lux veritatis experientia probat, confirmatio. Nec sibi quis persuadeat, Elementa id virtualiter praestare posse, novimus quippe rerum virtutes non esse maijores ipsarum rerum essentia; ab Elementorum formis igitur cum fluant qualitates eorum, non possunt ultra vires, ab illis datas, operari; non enim temere licet ad virtutes recurrere, rationibus evincere debent hujusmodi virtutem inesse Elementis, non absque ratione gratis asserere. Nec existimandum has qualitates in mixtis oriri ab Elementorum contemplatione; mixtio enim accidens est, quod ex se non potest aliiquid producere, nisi id in principiis miscibilibus actu infit, adeoque novas vires non procreat, sed vires priores saltem unit conjungitque. Ipsi quoque Adversarii, ingratitiis licet, convicti tamen fateri necessum

habent, has *qvalitates ex Elementis demon-*
strari non posse, ut tamen hæc Chy-
micorum Principia funditus evertant, fru-
stra Chymicos nova Principia commini-
sci ajunt, cum nihil novi præter nomi-
na dicant; Nullum alium, inquiunt, u-
sum nominum ista novitas habet, quam quod
jam intricata obscurentur, quæ clarissima in-
telligi potuerant ante terræ proprietates Sali,
aqua Mercurio, aëris Sulphuri suo tribuerunt
Chymici, idque unice hanc ob causam, ut
plus aliis sapere viderentur. Ita naturæ epoœ
 è suo cerebello judicant superficiales
 illi Naturæ scutatores; verūm, fallunt
 & falluntur, dum mixtorum id: a simplicibus
 ferunt accepta. Multa dicunt, sed pauca
 probant. Suum cuiq; tribuendū, nec, quod
 formæ unius est proprium, alteri incon-
 sulto adscribendum: cum nihil agat ultra
 virtutem suæ speciei; sed ut res se habeat *in*
essendo; ita se habeat *in causando*, neesse
 est. Et qvis, ratione & sensibus præ-
 ditus, non agnoscit differentiam inter
Salem & terram? vident omnes aquam li-
 quefacere Salem, ignem vero vicissim e-

undem coagulare, qvod *terra* nunquam patitur. *Aqua & Mercurialis Spiritus Chymicorum* longe differunt, qvalitatibus qvippe occultis gaudet hic *Spiritus*, insuper & *Spirituosus* est, qvod de *aqua* nemo dixerit. *Aërisne* qvalitates eadem sunt ac *Sulphuris Chymicorum?* nihil minus; ingens discrimen est inter hæc singula: Qvis unquam dixerit *aëra Odores* gignere, mixta *colorata* reddere, qvæ singula præstat *Sulphur?* Num & inflammetur *aér*, qvod *Sulphur* facit? qvid unquam absurdius? hoc si procederet, jamdudum totus orbis deflagrasset. Confundunt ergo *Interpretes Philosophi* illa, qvæ maxime à se invicem discriminari voluit *Natura*; qvippe qvæ *Elementa*, utpote *simplicia* suis, hæc qvoque *Principia*, uti *mixta* suis, ab *Elementorum* maxime distinctis vestire voluit qvalitatibus, utque ab *Elementorum* formis, illorum, ita à *formis* *Principiorum Chymicorum*, horum profluunt *virtutes*, qvæ nequaquam minoris aestimandæ erunt ac *Elementares*. Sunt autem *Qvalitates Principiorum Chymicorum accidentia*,

à formis istorum promanantia, & actionibus
 ac passionibus inservientia. Genus Quali-
 tatum Principiorum Chymicorum facimus
 accidentia, & quidem non sine ratione,
 cum & Qualitas accidentis species sit. Dif-
 ferentia hisce tribus absolvitur; Subjecto
 adæquato, Causa proxima & Fine. Subjectum
 harum Qualitatum est vel denominationis,
 vel informationis. Subjectum Qvod, seu de-
 nominationis harum Qualitatum sunt ipsa
 Principia Chymica, Sal, Sulphur & Mercurius.
 Subjectum Qvo, seu informationis sunt horū
 Principiorum formæ. Causa efficiens proxima,
 unde resultant hæ Qualitates, est Salis, Sul-
 phuris & Mercurii Forma, ab Elemento-
 rum formis maxime distincta. Certum
 denique respiciunt Finem hæ Qualitates:
 veluti enim Elementares Qualitates suo-
 rum Subjectorum, ita hæ quoque Quali-
 tates Principiorum Chymicorum actionibus
 & passionibus inserviunt; mediantibus e-
 nim hisce Qualitatibus operationes su-
 as exerunt hæc Principia. Recensentur
 autem Qualitates Principiorum Chymico-
 rum vulgo quatvor: Sapor, Odor, Color &
 Inflammabilitas.

§. VII.

Saporem definit Aristoteles, qvod sit
qvalitas corporis mixti, à sicco terrestri in
humido aqueo per calorem generata. Ast
qvam absurde, perspiciat facile, inge-
nuus rerum æstimator, qui opera na-
turæ sobrio judicio considerat. Quid
enim calor? qvid siccitas terra? qvid hu-
miditas aquæ ad productionem Saporis?
cum nec terra, nec aqua ipsa, utpote pura
Elementa, gaudeant Sapore; insipida qvip-
pe corpora simplicia singula sunt; Calor
denique accidens est, qvod, ex se, ne mi-
nimum qvidem Saporis producere po-
test; & si hic aliqvid præstat calor, ut
Sapor gustanti perceptibilis tantum e-
vadat, efficit, non vero Saporem in re
sapida constituit, cum Sapor revera
suo subjecto semper insit, licet à nullo
gustetur, accidens qvippe cum sit Sapor,
à suo subjecto nunquam separatur, acci-
dantis enim esse, est proprio subjecto inesse,
extra qvod impossibile est dari accidens.
Et si, ex eorum sententia, in Sapore vin-
cit humidum, cur succissima, utpote: cario-

phylli, piper & zingiber, peracri lingvam *Sapore* perstringant? dicant forte & hæc per humorem *Sapida* reddi, cum salivoso lingvæ humore madefiant; sed distingvant hi inter *dispositio-*
nem organi, & ipsius *objecti constitutionem*. Manifestatur saltem *Sapor* in re sapida, dum illa lingvæ beneficio humectatur, non vero formatur; cum *Sapor* nunquam non suo *subjecto* insit, ut modo dictum. Cur etiam *humida siccitatis* plane expertia, ut aqua pura, & juscule *Sale* non condita *Sapore* careant, si *hu-*
miditas aquæ, Sapore gignere posset? Hinc igitur patet *Salem πρῶτον δεκάτην esse o-*
mnis Saporis; quia, si aquæ & jusculis prorsus insipidis, vel modicum aspergatur *Salis*, illico gratissimum in illis gustamus *Saporem*. Credunt qvidem per plurimi *ignem* tantis præditum esse viribus, ut *terram in Salem* convertere, & consequenter *Sapores* causare queat; sed decipiuntur sane, qui his nugis fidem adhibent. Separatur tantummodo *Sal* virtute *ignis* à particulis terrestribus, qui ante
 im-

impuris inerat, neqvaquam vero generatur; si enim *ignis, terram excoqvendo, Salem* gigneret, non tanta esset penuria *Salis*, qvantam jam experimur omnes: & *terra, & igni* (DEO Laus) abundat nostra Patria, haud secus ac exoticæ; si jam *ignis ope, terra in Salem* mutari posset, non esset nobis necessum, tanto sumptus & vitæ sæpius dispendio, è tam longe diffitis regionibus, ad nostras oras *Sales* adferre. *Salem* quoqj, non eadem copia omni *terræ* inesse, ejus coctores satis testantur. Nec ergo à sicco terreno, in humido aquæ, per *ignis calorem* *Sapor* generatur; cum nullus inventiatur Artifex, qui vel minimum *Saporis* per *calorem* à *terra* depurata, undisque limpidis immixta producere possit: Et posito, quod *Saporem* è *terra* elicere queat: ille *Sapor* *terræ* ortum non debet; *terra* etenim simplex est, hujusmodi *qualitatis* omnino expers, à *Sale* autem est, qvicqvid in illa *Sapidum* est, cum nec *terra*, nec reliqua *Elementa* nobis pura unqvam exhiberi possint;

impura enim nostra terra est, qvæ, non reliqua modo Elementa, sed & Salem, Sulphur & Mercurium in se continet; qvicqvid ergo in se Saporis habet, hoc ex proprio Saporis subjecto Sale habet: Ubicunque enim Sapor est, ibi Sal est, & vice versa; ut, qvicqvid Sale, aut Spiritu salino careat, insipidum plane sit, suique gustum nulli exhibere possit. Hinc est qvod Saporis expertia sint omnia simplicia, ipsa quoque Elementa, in se & ex se prorsus insipida sunt, cum Saporis subjecto Sale careant, mixta corpora sola Sale gaudent, non vero simplicia, id enim contrariatur eorum simplicitati, si aliquidex miscilibus participarent, tum quippe, non simplicia, sed maxime mixta forent, qvod absurdum. Ut ergo non cæteris miscilibus, ita nec Sale constant simplicia, & per consequens omni quoque Sapore destituuntur. Omnes itaque Sapores privato qvodam jure Salibus adscribimus, Saporumque discrimina Salium diversitati originem debere, nobis per-

sua-

ſvaluſ habemus; *Sapores* enim pro ſaliū diversitate ſemper variant. Cumqve in re ipla non fundetur *Saporis* definitio prior, illam, cum pace tamen ſuorum, merito rejicimus, & banc Qualitatē corporis mixti à Sale, ad rerum differentias lingvæ repræsentandas o- riri, firmiter concludimus.

§. VIII.

Odorem ex ſiccō ſapido, cum humido con temperato, caloris opera exſurgere, cum ſuo Anteſignano contendunt Aristote lici; verum prorsus incoſiderate. Quem admodum enim *Sapor* nullus vel à ſiccō, vel à humido; ita & inde *Odor* nullus, qvomodo cunqve tandem ſiccum cum humido contemperetur. Et ſi ſiccum Odoreſ gigneret, utiqve ignis & terra, qvæ Elementa ſiccissima ſunt, odoratissima qvoqve eſſent, qvod tamen falſum, cum nec ignis, nec terra, per ſe vel minimo gaudeant Odore: ſi vero ex humido ori retur *Odor*, utiqve Elementorum humi diſſima aqua, omnium maximum de ſe spar-

spargeret Odorem, qvod tamen æque absonum; cum tam aqua, quam cætera Elementa cuncta, pura si considerentur, omni prorsus Odore destituantur. Sed, in Odoribus humido debere prævalere siccum, adjunt, sicuti in Sapore dominatur humidum; ubi enim malleum humiditatis, ibi parum Oderis, dicunt. Contrarium vero probat ipsa experientia: Qvæ etenim humidissima sunt; vel fragrantissimum, ut, vina recentia; vel fœtidissimum, ut: urina & excrementa putrida, Odorem spirant; qvæ vero maxime scca sunt, utpote arena, nec non sicti & marcidi flores, ex qvibus Sulphur maximam partem jam exhalavit, omni carent Odore. Odorum quoque materiæ, præter humidum & siccum, adjiciunt sapidum; quid autem sapidum, quatenus tale est, ad Odores, cum nec idem agnoscant subiectum? Subjectum enim Saporis Sal est, Odoris autem Sulphur. Qvod vero res Sapidae plerumque etiam Odoratae sunt, sit hoc ob Sulphuris & Salis in mixtis conjunctionem, unde non licet colligere

re, Odorem à Sapore ortum trahere, cum aliud hujus subjectum sit, à subjecto ejus plane diversum. Porro, calorem qvod concernit, præstat ille, non ut Odor sit, sed ut perceptibilis solum sit; attenuandi enim laxandiqve vi præditus est calor, hujus igitur beneficio in auras liberius spargitur Odor, non vero generatur; cuin & hic proprio suo subjecto semper insit, licet nec calor, nec quis eundem odorans adsit: hoc igitur tantum hic efficit calor, ut facilius ab organo odoratorio percipientur Odores; Efficiens etenim omnis Odoris ipsa Sulphuris forma est, qvæ omnes Odores causatur & efficit. Adæquatum ergo Odoris subjectum sulphur est, qvod & exinde liqvet: qvia Chymici singula mixta, Sulphuris subtractione inodorata reddere possunt; præterea & nusquam datur Odor absque Sulphure, qvare nec Elementis puris ullus inest Odor; si autem quis in illis forte occurrit, ex Elementis non est, verum à Sulphure, qui in illis nunquam non latet. Qvare & Odor nobis est

est qualitas corporis mixti, orta à Sulphate, ad rerum differentias olfactui sistendas.

§. IX.

Ut in *Odoribus & Saporibus*, ita & in *Coloribus* describendis hallucinantur Peripatetici. Hos enim ex commissione perspicui cum opaco pulluiare dicunt; sed frustra; cum tota Natura ejus exemplum nullum præbeat. *Aer* sane perspicuus est, & *terra* opaca satis; horum autem mixtura ne Argo qvidem, aut lynceis oculis prædicto, *Colorem* objectat; Veluti enim *Sapore & Odore*, ita *Colore* quoque singula destituuntur simplicia. Qvod autem videntur *cœlestia corpora*, id non à *Colore* habent, verum à luce, lux etenim primarium objectum visus est, absque qua nec *Color* videri potest; unde tamen non licet inferre, *lumen esse causam Coloris*, *lumen* enim, non ut sit *Color*, sed saltem, ut *actu* videatur efficit, cum etiam noctu revera existat *Color*, quamvis, lumine absente, à nullo videatur. Poëta vero dicens:

rebus nox abstulit atra Colorem,
vel

vel ad captum vulgi loqui voluit; vel ad hunc effectum, essentiam Coloris insequentem, visibilitatem sc. Coloris resperxit: Vide licet, existant licet Colores æque noctu ac interdiu, in tenebris tamen se visui sistere nequeunt. Quid enim absurdius, qvam si qvis visibilitatem dixerit essentiam esse Coloris? qvod sponte sua exinde flueret, si color nec existaret, qvando non videtur. Est quoque Color in intima corporis colorati soliditate, et si oculis nunquam usurpetur. Nec potest lumen causare Colorem; Color enim accidens reale est, lumen vero accidens intentionale; impossibile autem est accidenti intentionali producere accidens aliquod reale; Causa etenim semper nobilior erit causato. Constat autem Colorem esse accidens reale, qvia semper proprio Subjecto, Sulphuri inest, a quo nunquam separatur; ubicunque ergo Color est, ibi necessario etiam ejus περιτονη δευτερον, Sulphur erit, & contra. Unde enim, qvæso, tintura adamantis, hyacinthi & rubini, nisi à Sulphure?

pro

pro cuius varietate variant qvoque *Co-*
lores; Sulphur enim auri, argenti, cupri,
cæterorumq; metallorum certos, &
ab aliis distinctos exhibet in flamma
Colores. Non igitur absqve ratione sta-
tuimus, has Colorum varietates, incorpo-
bis mixtis, adrerum differentias oculis repræ-
sentandas, è Sulphure efformari.

§. X.

Inflammabilitatem denique ob siccitatem &
raritatem rebus competere volunt Conim-
bricentes: verum & hoc gratis; cum
ipsa res contrarium loqvatur. Vide-
mus res burnidas flamمام concipere,
siccas vero & raras non item. Oleum,
naphta, vinum, Sulphur liqefactum, ni-
hil minus siccæ, ignem excipiunt. Aër,
pumex, reliquiæ papyri combusti ra-
rissima sunt, & tamen accendi neque-
unt. Hinc facile qvis elicit, qvam be-
ne has Corporum mixtorum qualita-
tes descripsit Aristoteles; scilicet, fal-
laci fundamento qvicqvid superstruxe-
rat, corruit, Persvasum sibi habuit Phi-
lo-

Iosophus, nihil in mixtis præter Elementa reperiri, ex qvibus omnes mixtorum affectiones, sed frustra, deducere conatus est, & hinc tot absurdia. Vanas igitur heic vanorum opiniones res ipsa detexit, aliterqve rem habere, Naturam non frigide rimantibus sug- gessit. Qvorum & nos vestigia cal- cantes, ex cordato Scaligeri monito: *Ab exemplis Natura petendas esse rationes nostras, non ratiunculis Naturam subvertendam arbitramur.* Ut ergo Odores & Co- lores, sic omnes Inflammationes Sulphuri adscribit Natura, absqve qvo nulla fi- eri potest Inflammatio. Sulphuris igitur & hic virtus elucet, sine cuius ope nec ligna calefactioni, nec candelæ & lam- pades illuminationi serviunt. In igni- bus qvoqve fatuis & similibus non aër acceditur, qvippe qvi inflammari neqvit; sed primarium subjectum omnis inflammatio- nis, ipsum Sulphur. Non igitur hæc mix- torum Qualitas siccitati & raritati Corporum; verum non secus ac Sapores & Odores,

tertio huic Chymicorum Principio Sulphuri originem debet. Atq; hæc, pro ratione instituti, de Principiorum Chymicorum natura & indole, ea, qva fieri potuit brevitate, in præsens dicta sufficiant; in qvibus non paucas relictas esse dubitationes novimus: Quid autem mirum? *Multa nescientes de multis dubitare necessū est.* Ad Te igitur in portu redeo, Lector Amice, qva par est observantia contendens, ut æqvam de his sententiam feras; cumq; pagellas hasce à corruptis maleferiatorum qvorundam judiciis & caluinniis immunes polliceri non potuerim, Tibi illas defendendas dicare volui; ut si habeant Thrasones, nec Patronibus deſtituantur. Qvod si obtinuero, totus Tibi devinclus ero: Illos vero nec lingua dignor, nec calamo.

T A N T U M.

Progo

Πρὸς Φώνεσις Συνχαρεστική.

Ad Juvenem optime spēi, natalium splendore,
eruditio[n]is laude, morumq[ue] concinnitate
maxime conspicuum,

Dn. SAMUELEM FLORINUM,
amicum meum singularem, q[ui]a sacerdum,
dum Disputationem de Principiis Chymicis,
proprio marte contexcam defendebat.

Castalidum cultor, Musarum verus Alu-
mnus,

Florea progenies, Pieridumque decus;
Pallas q[ui]em pergit largis Aganippidis undis
Humectare suis, Magnus Apollo simul:
Ingenii prompti fætum committere luci
Contendit dextro rite labore suo,
Inquirit docte gravium fundamina rerum
In Chymicis laudes hinc referet meritas.
Ausibus bisce Tuis adfis divina potestas,
Comprecor ex animo! sic bene cuncta fluent.

JACOB. FORSTERIUS.

Si properas tales Australis Finnia a-
lumnos
Parnasse scannis concedere, habebere
semper

Tu

Rv. Diss.
Tu major reliquis oris, quas Arctica
sellus

Fert plures, florum partu secunda
benigno.

Inde iterum nitido procedens germino
svavis

FLORINUS noscer, (docto qui guttere
pandit

Dogmata, Principiis Chymicis quæ lu-
mina fundunt)

Ostendit Celebris quod sit Finlandia ad
Austram.

Ei sibi Doctorum suffragia pruna parabit,
Eximios ob causas tum sera meretur,
Tempora quâ cingent Parnassia turba
venusta.

Verum Tu Patriæ decus & spes ma-
gna Parentum,

In columnis vigeas sera usque ad fata;
precabor!

DANIEL SIRENIUS, AUST. FINL.
